Swedbank
och Sparbankerna

Tonåringarna och deras pengar V

Maria Ahrengart
Institutet för privatekonomi
September 2008

Sammanfattning 3
Månadspeng 3
Köpkraftsförändring 1998 - 2008 4
Sommarjobb 4
Sammanlagda inkomster 4
Familjens ekonomi 4
Vad köper tonåringarna? 5
Sparande 5
Skulder 6
Efter studenten 6
Varifrån kommer tonåringens pengar? 7
Månadspengen 8
Hur bestäms månadspengen? 8
Motprestation 8
Överenskommelse om hur pengarna skall användas 8
Månadspengens storlek 9
Spridningen i månadspeng 10
Räcker månadspengen? 11
Sommarjobb 12
Samtliga inkomster 13
Familjens ekonomi 14
Ungdomars inflytande på familjens inköp 16
Vad lägger tonåringarna sina pengar på? 17
Hänsyn till miljön 20
Sparande 21
Skulder 22
Efter studenten 23
Om undersökningen 24

SAMMANFATTNING

Hur ser tonåringarnas ekonomi ut? För att få reda på hur de själva ser på sin ekonomi har vi vänt oss direkt till dem. Undersökningen har skett, genom en webbenkät i samarbete med Cosmos Communications/Ungdomsbarometern med urval för att få representativt stora grupper avseende kön och ålder. Även en allmän inbjudan via Swedbanks webb och via några skolor runt om i landet har skett.

Totalt har vi fått in svar från 3 357 tonåringar.

Månadspeng

Drygt 80 procent får regelbundet pengar. Antingen som månadspeng eller genom att de själva får disponera barn-/studiebidraget. 15 procent av tonåringarna får ingen avtalad månadspeng utan istället pengar vid behov. Ungefär lika många till får extra pengar utöver de avtalade vid behov. Det befäster bilden som vi har fått i tidigare undersökningar om att pengar vid behov numera är ganska vanligt. Det betyder att många ungdomar inte lär sig hushålla med en avtalad summa pengar som utbetalas en gång i månaden. Hela 26 procent av tonåringarna uppger att de har dålig koll på vart pengarna tar vägen.

40 procent av ungdomarna har kommit överens med föräldrarna om att hjälpa till med vissa sysslor i hemmet för att få sin månadspeng. Det är samma andel som i våra tidigare undersökningar.

För en stor majoritet, av tonåringarna, 81 procent, ska månadspengen täcka vissa bestämda utgifter. Det vanligaste är att den ska täcka presenter, kontantkort/mobilsamtal, vissa kläder och för tjejernas del även hygienprodukter och smink.

Tabell 1
Månadspeng medelvärde och median, där månadspeng utgörs av månadspeng och/eller barn-/studiebidrag
Kronor

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Medelvärde	400	580	700	890	1 050	1 160	1 540
Median	300	400	600	1 000	1 050	1 050	1 050

Skillnaden mellan tjejer och killar har ökat något sedan vår förra undersökning för fem år sedan. För fem år sedan fick tjejerna högre månadspeng än killarna i samtliga åldersgrupper förutom 17-åringarna som fick lika mycket, och 18-åringarna där killarna fick något mer än tjejerna. I årets undersökning får tjejerna något mer än killarna i samtliga åldersgrupper. Skillnaden är störst i de yngre årskullarna. 13-åriga tjejer får i genomsnitt ca 120 kronor mer per månad än jämnåriga killar. 15-åriga tjejer får knappt 100 kronor mer än jämnåriga killar per månad. För övriga grupper är skillnaden 40 – 70 kronor per månad till tjejernas fördel.

Medianbeloppen för dem som är 16 år och äldre skiljer sig däremot inte åt, utan är lika höga för tjejer och killar.

Köpkraftsförändring 1998 - 2008

Ser man till hela tioårsperioden 1998 – 2008 har 13-åringarna fått förbättrad köpkraft med 10 kronor per månad, 14 till 17-åringarna med 100 – 130 kronor per månad, 18-åringarna med 150 kronor per månad och 19-åringarna med 510 kronor per månad. Under samma period har barn-/studiebidraget ökat med 190 kronor i fast penningvärde.

Tabell 2
Månadspengens förändring i 2008 års penningvärde
Kronor

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
1998-2008	10	100	130	100	130	150	510

Sommarjobb

Lite mer än fyra av tio ungdomar uppgav i våras att de skulle sommarjobba i år. Det var något vanligare att killar avsåg att arbeta under sommaren än att tjejer skulle göra det och något vanligare bland dem som bor på mindre orter än i storstad. Svårast att få tag på arbete upplever ungdomar som bor i storstäder att de har, medan ungdomar på mindre orter/på landsbygden i större utsträckning tror att de kommer att kunna arbeta under sommaren. Ungdomar i storstäder är minst intresserade av att sommarjobba.

Sammanlagda inkomster

Lägger man ihop samtliga inkomstslag (barn-/studiebidrag, månadspeng, arbete och andra inkomster) blir det relativt stora summor som ungdomarna räknar med att få under året. Inkomsterna stiger med åldern och killar har högre inkomster än jämnåriga tjejer. Den sammanlagda inkomsten för en 13-årig tjej är i genomsnitt 5 700 kronor jämfört med 6 000 kronor för en 13-årig kille. Därefter stiger inkomsterna upp till i genomsnitt 37 800 kronor för 19-åriga tjejer och 60 100 kronor för jämnåriga killar. Att 19-åriga killar har så mycket högre inkomst än tjejer kan sannolikt till stor del förklaras av att fler killar än tjejer börjar arbeta direkt efter gymnasiet. Medianinkomsterna skiljer sig inte lika mycket åt även om medianinkomsten för killarna fortfarande i de flesta åldrar är högre än medianinkomsten för tjejerna.

Familjens ekonomi

Drygt fyra av tio tonåringar oroar sig för familjens ekonomi, åtminstone ibland. Men de flesta, närmare sex av tio tonåringar, uppger att de inte oroar sig över familjens ekonomiska situation.

Drygt sju av tio tonåringar, uppfattar familjens ekonomi som ganska bra eller mycket bra. Men knappt två av tio tror att familjens ekonomi är ganska dålig och en av tjugo tror att familjens ekonomi är mycket dålig.

Av dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig får hela åtta procent inga egna pengar alls från familjen och 84 procent anser att månadspengen inte är tillräckligt stor. Det kan jämföras med två respektive 53 procent som är genomsnittet för samtliga tonåringar. Det är också en större andel av dem som uppfattar familjens ekonomi som ganska eller mycket dålig som vill men inte tror sig kunna få något sommarjobb.

Ungdomarna har ganska stort inflytande över flera av familjens inköp. Det som man oftast får vara med och påverka är köp av semesterresor, dator och tv. Tjejerna får oftast inflytande när det gäller inköp av semesterresor följt av möbler medan killarna i första hand är med och beslutar om datorinköp följt av semesterresor och tv.

De tonåringar som anser att familjens ekonomi är mycket bra har betydligt större inflytande över familjens inköp än vad genomsnittet har. Omvänt har de ungdomar som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig mindre inflytande över inköpen är genomsnittet. Orsaken till skillnaderna kan vara att familjer med god ekonomi har större valfrihet vid inköp än vad familjer med dålig ekonomi har.

Vad köper tonåringarna?

Kläder och skor är det som allra flest ungdomar, 72 procent, lägger pengar på. De flesta handlar bara vissa kläder eller skor själva, men hela 25 procent av ungdomarna uppger att de handlar alla kläder och skor själva. Nästan lika vanligt är det att man handlar godis, glass eller frukt själv, följt av nöjen som bio, teater, hyrfilm eller konsert.

Jämför man tjejer och killar så är det vanligare att tjejer lägger pengar på kläder, nöjen, presenter, böcker, tidningar, hygien och smink samt restaurang och café. Killarna lägger istället oftare pengarna på hemelektronik, spel och liknande, snabbmat, öl och bensin.

Tittar man istället på hur ungdomarnas inköp ser ut mot bakgrund av hur de uppfattar familjens ekonomi, kan man se att det är betydligt vanligare att de ungdomar som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig lägger pengar på hygien och smink. Det är också vanligare att de köper alla kläder och skor själva och att de lägger egna pengar på sport, träning, busskort, snabbmat och tobak.

Bland dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket bra är det vanligare att man lägger pengar på fest och hemelektronik, spel mm.

Tonåringarnas inköp ser olika ut beroende på hur gamla de är. Det är vanligare att de yngre barnen köper godis, glass, frukt, hemelektronik och spel för sina pengar. De äldre barnen lägger istället oftare sina pengar på nöjen, fest, kontantkort/mobilsamtal, snabbmat, restaurang, café, sport och träning, bensin, busskort, tobak och öl. Det är också vanligare att de äldre barnen står för alla klädinköp själva.

En fjärdedel av ungdomarna uppger att de ofta tar hänsyn till miljön när de ska köpa något, medan en knapp femtedel säger att de aldrig gör det. De som ofta tar hänsyn till miljön är alltså fler än dem som uppger att de aldrig gör det.

Sparande

Knappt en tredjedel av tonåringarna, något fler killar än tjejer, uppger att de sparar regelbundet.
Det är vanligare att de som uppfattar familjens ekonomi som god sparar pengar regelbundet, än att de som uppfattar familjens ekonomi som dålig gör det. 18 procent av dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig uppger att de sparar pengar regelbundet jämfört med 36 procent av dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket god.

Sparbeloppen ökar med åldern och varierar mellan i genomsnitt drygt 200 kronor per månad för de yngsta tonåringarna upp till närmare 1 000 kronor per månad i genomsnitt för de äldsta. Killarna sparar generellt sett lite större belopp än tjejerna.

Skulder

Närmare 30 procent av ungdomarna var, när undersökningen gjordes före sommaren, skyldig någon annan pengar. Det är lika stor andel som i vår undersökning för fem år sedan. Andelen som är skyldig pengar ökar med stigande ålder från en knapp femtedel av 13-åringarna upp till drygt en tredjedel av 19-åringarna. Det är betydligt vanligare att tonåringar som uppfattar familjens ekonomi som dålig har lånat pengar av någon än att tonåringar som uppfattar familjens ekonomi som god har gjort det. De som lånar pengar gör det för det mesta av en kompis, därefter följer lån av mamma.

Bortsett från 16-åringarna, som är skyldiga något mindre belopp än vad 15-åringarna är, ökar skulden med åldern från i genomsnitt drygt 200 kronor för 13-åringarna, upp till närmare 4 000 kronor för 19-åringarna. Att 16-åringarna lånar mindre än vad 15-åringarna gör kan bero på att de känner sig ”nyrika” eftersom många i den åldern börjar få ta hand om hela barn-/studiebidraget själva.

Det är marginellt fler tjejer som är skuldsatta än killar. Men de skuldsatta killarna är skyldiga betydligt högre belopp än vad tjejerna är. En 13-årig kille är i genomsnitt skyldig 310 kronor jämfört med 140 kronor för en jämnårig tjej. En 19-årig kille är i genomsnitt skyldig 5 250 kronor jämfört med ungefär hälften för en 19-årig tjej.

Efter studenten

Vi har frågat tonåringar mellan 16 och 19 år vad de helst vill göra efter studenten. Det vanligaste svaret vi fick är att man vill börja jobba inom Sverige. Näst vanligast är att man vill studera vidare inom Sverige och tredje vanligast är att man vill resa. Tjejerna är mer intresserade av att bege sig utomlands än vad killarna är, oavsett om det gäller att studera utomlands, arbeta eller bara resa runt.

VARIFRÅN KOMMER TONÅRINGENS PENGAR?

De flesta ungdomar, drygt 80 procent, får pengar regelbundet i form av månadspeng eller att de själva får disponera barn-/studiebidraget. En del ungdomar får både månadspeng och barn-/studiebidraget. Pengar i present och som lön för arbete utanför hemmet är också relativt vanligt förekommande. 17 procent av ungdomarna har uppgivit att de får pengar vid behov i stället för avtalad månadspeng eller att de inte får några pengar alls.

Tabell 3
Andel av tonåringarna som får en viss typ av inkomst
Procent

Typ av inkomst	Andel
Barn-/studiebidrag	52
Pengar i present	44
Månadspeng	38
Lön för arbete utanför hemmet, t.ex. vid skollov, helger	30
Pengar som betalning för extra insatser/hjälp hemma	22
Extra pengar utöver de avtalade om det behövs	16
Pengar vid behov istället för avtalad månadspeng	15
Får inga pengar alls	2

Det befäster bilden som vi har fått i tidigare undersökningar om att pengar vid behov numera är ganska vanligt. Det betyder att många ungdomar inte lär sig hushålla med en avtalad summa pengar som utbetalas en gång i månaden.

16 procent av ungdomarna får extra pengar utöver de avtalade om det behövs.

Till och med 15 års ålder är månadspeng den vanligaste inkomstkällan, följt av pengar i present. Vid 16 år blir barn-/studiebidrag vanligast. Många ungdomar börjar då själva få disponera sitt studiebidrag. Pengar i present är fortfarande den näst vanligaste inkomstkällan för 16- och 17-åringarna. Men för de äldsta tonåringarna kommer lön för arbete utanför hemmet i stället på andra plats.

Tabell 4
Andel av tonåringarna som får en viss typ av inkomst, per åldersgrupp
Procent

Typ av inkomst / Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Barn-/studiebidrag	14	23	34	56	81	89	68
Pengar i present	53	50	49	43	38	38	37
Månadspeng	63	65	55	39	22	17	8
Lön för arbete utanför hemmet, t.ex. vid skollov, helger	18	15	20	28	34	43	51
Pengar som betalning för extra insatser/hjälp hemma	37	34	26	21	15	13	12
Extra pengar utöver de avtalade om det behövs	17	25	17	15	13	14	8
Pengar vid behov istället för avtalad månadspeng	18	18	19	16	12	12	11
Får inga pengar alls	3	1	1	1	0	2	5

MÅNADSPENGEN

Med månadspeng menas i fortsättningen regelbunden månadspeng och/eller barn-/studiebidrag.

Hur bestäms månadspengen?

Oftast är det föräldrarna som bestämmer månadspengens storlek. Nästan hälften, 45 procent, av tonåringarna uppger att det är så. Näst vanligast är att tonåringen och föräldrarna tillsammans går igenom vad pengarna ska räcka till och hur mycket som behövs. Det här uppger 35 procent av tonåringarna.

En tredjedel av ungdomarna uppger att månadspengen höjs i samband med att de fyller år, en tiondel att den höjs i samband med skolstarten på hösten, en mindre andel menar att den höjs vid nyår. Men de flesta, ca hälften av tonåringarna, uppger att månadspengen höjs vid någon annan tidpunkt än dessa, eller att den aldrig höjs.

För det mesta får ungdomarna sin månadspeng insatt på konto i bank. En tredjedel får dock månadspengen kontant i handen, framför allt de yngre tonåringarna.

Motprestation

Ca 40 procent av ungdomarna har i förhandlingen med föräldrarna om månadspengens storlek åtagit sig att utföra vissa sysslor i hemmet. Denna typ av överenskommelse är vanligast för de yngre tonåringarna, sedan blir det mindre vanligt med stigande ålder.

Tabell 5
Andel ungdomar som måste hjälpa till hemma för att få sin månadspeng
Procent

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Andel	53	47	47	44	34	31	29

Överenskommelse om hur pengarna skall användas

En stor majoritet av ungdomarna, drygt 80 procent, har kommit överens med sina föräldrar om att månadspengen ska räcka till vissa saker. Det vanligaste är att den ska täcka presenter, kontantkort/mobilsamtal, vissa kläder och för tjejernas del även hygienprodukter och smink.

Tabell 6
Inköp som ska täckas av månadspengen
Procent

	Samtliga	Tjejer	Killar
Presenter	53	62	44
Kontantkort/mobilsamtal	50	51	49
Hygien, smink	45	69	21
Vissa kläder	41	46	36
Mobiltelefonen	33	31	36
Alla kläder	29	34	24
Busskort	18	20	17
Bensin	15	11	20
Annat	16	18	15
Inget, jag får använda pengarna hur jag vill	19	14	24

Ansvaret för att klara fler utgifter ökar med åldern.

Tabell 7
Inköp som ska täckas av månadspengen för olika åldersgrupper
Procent

	13	14	15	16	17	18	19
Presenter	36	38	53	59	60	61	60
Kontantkort/mobilsamtal	30	37	47	55	56	59	62
Hygien, smink	35	33	44	49	51	49	55
Vissa kläder	37	40	46	44	42	39	38
Mobiltelefonen	20	19	30	32	38	42	48
Alla kläder	10	13	22	31	38	41	43
Busskort	10	11	13	19	23	27	23
Bensin	1	4	21	20	15	21	25
Annat*	12	18	15	14	18	18	17
Inget, jag får använda pengarna hur jag vill	34	30	16	14	14	15	11

* Här har tonåringarna uppgett bl.a. allt, det som inte är nödvändigt, godis, snus och tobak, nöjen, mat, sport mm. men också en del som tydligt ingår i övriga kategorier ovan, t.ex. smink, bensin och kläder. I posten ”Annat” ingår alltså en del som egentligen ska ingå i de övriga kategorierna.

Månadspengens storlek

Ju äldre tonåringarna är, desto högre är månadspengen. I 16-årsåldern blir det fler som själva får disponera hela studiebidraget. Vid 17 år är både genomsnittlig månadspeng och medianen precis lika med studiebidraget. För 18- och 19 åringarna är medianen lika med studiebidraget men den genomsnittliga månadspengen är högre eftersom en del av ungdomarna får extra tillskott utöver studiebidraget.

Tabell 8
Månadspeng, medelvärde och median
Kronor

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Medelvärde	400	580	700	890	1 050	1 160	1 540
Median	300	400	600	1 000	1 050	1 050	1 050

Skillnaden mellan tjejer och killar har ökat något sedan vår förra undersökning för fem år sedan. För fem år sedan fick tjejerna högre månadspeng än killarna i samtliga åldersgrupper, förutom 17-åringarna som fick lika mycket och 18-åringarna där killarna fick något mer än tjejerna. I årets undersökning får tjejerna något mer än killarna i samtliga åldersgrupper. Skillnaden är störst i de yngre årskullarna. 13-åriga tjejer får i genomsnitt ca 120 kronor mer per månad än jämnåriga killar. 15-åriga tjejer får knappt 100 kronor mer än jämnåriga killar per månad. För övriga grupper är skillnaden 40 – 70 kronor per månad till tjejernas fördel.

Medianbeloppen för den som är 16 år och äldre skiljer sig däremot inte åt, utan är lika höga för tjejer och killar.

Diagram 1
Genomsnittlig månadspeng för tjejer respektive killar
Kronor

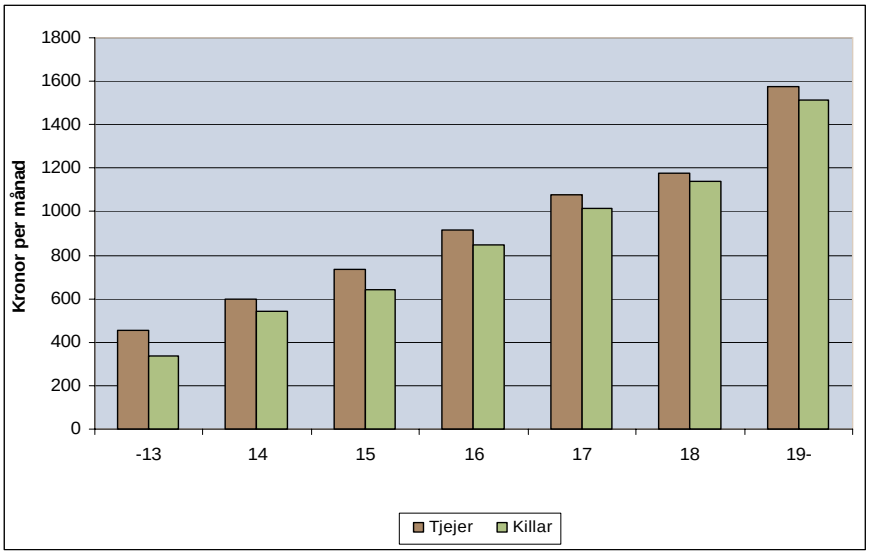

Spridningen i månadspeng

Spridningen i månadspeng är störst för de yngre tonåringarna. Bland 13- och 14-åringarna finns störst andel i intervallet 200 - 399 kronor följt av intervallet 400 – 599 kronor per månad. Men månadspeng under 200 kronor är inte ovanligt. En hel del 14-åringar har betydligt högre månadspeng, i intervallet 1 000 – 1 199 kronor per månad. Bland 15-åringarna har störst andel, 25 procent, månadspeng i intervallet 1 000 – 1 199 kronor. Men det är nästan lika många som får mellan 400 och 599 kronor per månad, och 20 procent får mellan 200 – 399 kronor per månad.

Från 16 år och uppåt har de allra flesta mellan 1 000 och 1 199 kronor per månad, även om det bland dem också är många som har månadspeng i intervallet 400 – 599 kronor. Var sjätte 18-åring och var fjärde 19-åring får 1 200 kronor eller mer per månad.

Tabell 9
Andel som har månadspeng i olika ”inkomstintervall”
Procent

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Kronor							
1 – 199	14	10	4	2	1	0	0
200 – 399	48	35	20	9	3	2	0
400 – 599	20	23	24	18	6	2	1
600 – 799	4	8	10	8	5	1	1
800 – 999	4	3	10	7	7	4	2
1000 – 1199	7	14	25	44	65	75	71
1200 -	2	6	8	12	14	16	25
Totalt	100	100	100	100	100	100	100

Räcker månadspengen?

En fjärdedel av tonåringarna uppger att månadspengen räcker hela månaden och att det till och med blir pengar över. Det är något vanligare att killar tycker att månadspengen räcker och blir över än att tjejer gör det. Lika många säger att pengarna precis räcker månaden ut. Störst andel, en dryg tredjedel, menar att månadspengen räcker i ungefär två veckor, medan en tiondel säger att den tar slut redan efter en vecka. Fyra procent uppger att pengarna tar slut direkt.

Det är bland dem med lägst månadspeng, under 200 kronor per månad, man finner flest som uppger att månadspengen tar slut redan efter en vecka. Men det är förvånande nog också i den här gruppen som störst andel uppger att pengarna räcker längst. En förklaring skulle möjligen kunna vara att de med högre månadspeng har fler ansvarsområden.

Tabell 10
Hur länge månadspengen räcker utifrån nivån på månadspengen
Procent

Månadspeng	Samtliga	1-199	200-399	400-599	600-799	800-999	1000 - 1199	1200-
Blir över	25	38	32	27	15	24	20	21
Hela månaden	25	21	22	23	28	28	29	23
Halva månaden	36	12	29	38	38	41	39	41
En vecka	10	25	14	10	11	6	8	11
Tar slut direkt	4	4	4	2	7	1	4	3
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100

12 procent av tonåringarna gör en budget för att lättare få pengarna att räcka. 23 procent sparar kvitton och/eller för anteckningar för att se vart pengarna tar vägen. Hela 26 procent anser dock att de har dålig koll på vart pengarna tar vägen.

SOMMARJOBB

Frågorna om och när ungdomarna kommer att sommarjobba i år ställdes under maj vilket gör att svaren i många fall baseras på antaganden.

43 procent av ungdomarna, 40 procent av tjejerna och 45 procent av killarna, har uppgett att de kommer att sommarjobba i år. Svårast att få tag på arbete upplever ungdomar som bor i storstäder att de har, medan ungdomar på mindre orter/på landet i större utsträckning tror att de kommer att kunna arbeta under sommaren. Ungdomar i storstäder är minst intresserade av att sommarjobba.

Tabell 11
Sommarjobb
Procent

	Samtliga	Tjejer	Killar	Storstad	Mellanstor stad	Mindre stad	Liten ort/ på landet
Ja	43	40	45	36	44	45	46
Skulle gärna, men tror inte jag får jobb	42	45	39	46	42	41	41
Nej, vill inte/ annan anledning	15	15	16	18	14	14	14

SAMTLIGA INKOMSTER

Lägger man ihop samtliga inkomstslag (barn-/studiebidrag, månadspeng, arbete och andra inkomster) blir det relativt stora summor som ungdomarna räknar med att få under året.

Inkomsterna stiger med åldern och killar har, eller uppskattar att de har, högre inkomster än jämnåriga tjejer. Den sammanlagda inkomsten för en 13-årig tjej är i genomsnitt 5 700 kronor jämfört med 6 000 kronor för en 13-årig kille. Därefter stiger inkomsterna upp till i genomsnitt 37 800 kronor för 19-åriga tjejer och 60 100 kronor för jämnåriga killar. Att 19-åriga killar i genomsnitt har så mycket högre inkomst än tjejer kan sannolikt till stor del förklaras av att fler killar än tjejer börjar arbeta direkt efter gymnasiet.

Medianinkomsten skiljer sig inte lika mycket åt mellan tjejer och killar. Medianinkomsten för en 13-årig tjej är 4 100 kronor jämfört med 4 800 kronor för en 13-årig kille. För en 19-årig tjej är medianinkomsten 30 000 kronor jämfört med 40 000 kronor för en jämnårig kille.

Tabell 12
Sammanlagd inkomst, medelvärde och median
Kronor

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Tjejer, medelvärde	5 700	8 500	10 600	14 600	18 700	25 600	37 800
Median	4 100	6 000	10 000	12 600	15 000	20 000	30 000
Killar, medelvärde	6 000	8 700	10 600	15 300	19 600	30 700	60 100
Median	4 800	6 000	8 000	13 500	16 000	22 000	40 000
Samtliga, medelvärde	5 800	8 600	10 600	14 900	19 200	28 200	49 100
Median	4 500	6 000	9 000	13 000	15 000	20 000	33 000

FAMILJENS EKONOMI

Ungefär hälften av tonåringarna säger att föräldrarna pratar med dem om familjens ekonomi. En femtedel tror att deras föräldrar oroar sig för ekonomi.

Drygt fyra av tio tonåringar oroar sig för familjens ekonomi, åtminstone ibland. Men de flesta, närmare sex av tio tonåringar, uppger att de inte oroar sig över familjens ekonomiska situation.

Diagram 2
Oroar du dig över familjens ekonomi?
Procent

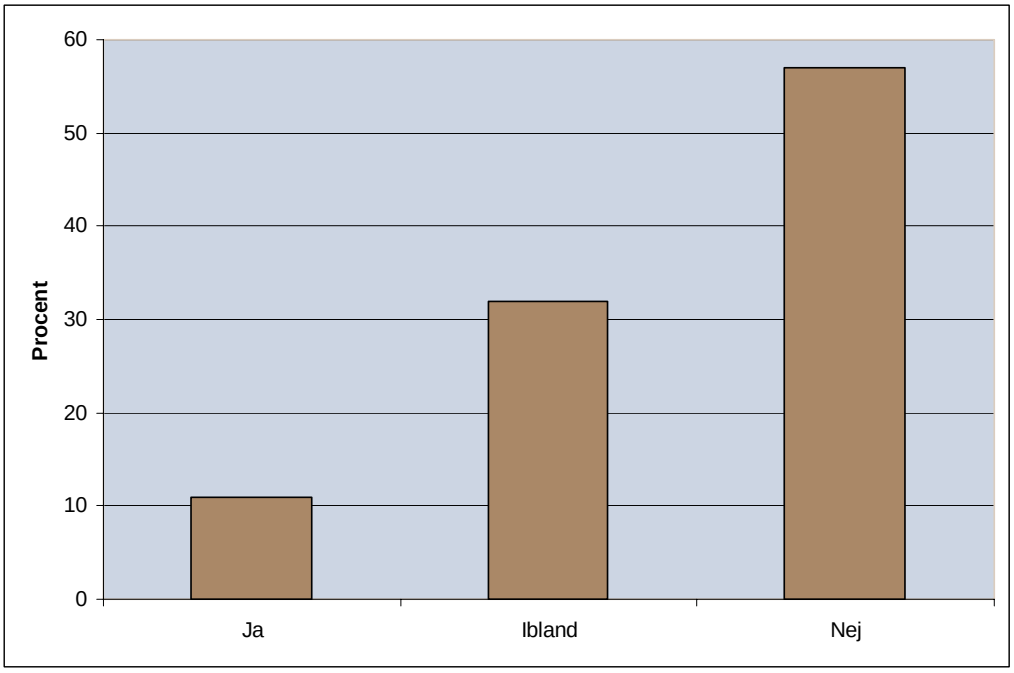

De flesta, 73 procent av tonåringarna, uppfattar familjens ekonomi som ganska bra eller mycket bra. Men 18 procent tror att familjens ekonomi är ganska dålig och att pengarna inte alltid räcker. Fyra procent av tonåringarna uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig, att pengarna nästan aldrig räcker. Fem procent uppger att de inte vet. Tjejer uppfattar i högre grad än killar att ekonomin är ganska eller mycket dålig.

Diagram 3
Hur uppfattar du att din familjs ekonomi är?
Procent

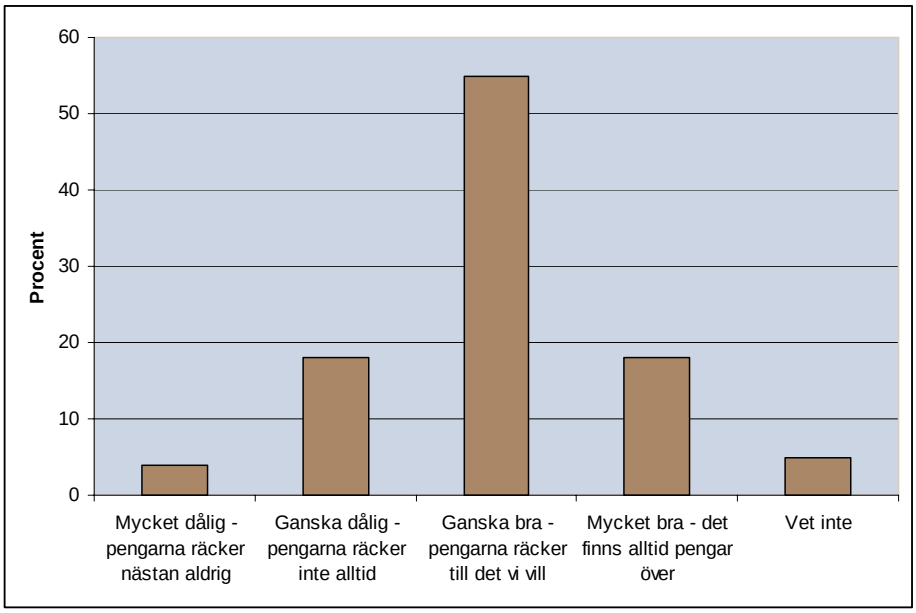

Av dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig får hela åtta procent inga egna pengar alls från familjen och 84 procent anser att månadspengen inte är tillräckligt stor. Det kan jämföras med två respektive 53 procent som är genomsnittet för samtliga tonåringar. Det är också en större andel av dem som uppfattar familjens ekonomi som ganska eller mycket dålig som vill men inte tror sig kunna få något sommarjobb.

Ungdomars inflytande på familjens inköp

Ungdomarna har ganska stort inflytande över flera av familjens inköp. Det som man oftast får vara med och påverka är köp av semesterresor, dator och TV. Tjejerna får oftast inflytande när det gäller inköp av semesterresor följt av möbler medan killarna i första hand är med och beslutar om datorinköp följt av semesterresor och tv.

De tonåringar som anser att familjens ekonomi är mycket bra har betydligt större inflytande över familjens inköp än vad genomsnittet har. Omvänt har de ungdomar som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig mindre inflytande över inköpen är genomsnittet. Orsaken till skillnaderna kan vara att familjer med god ekonomi har större valfrihet vid inköp än vad familjer med dålig ekonomi har. De gör sannolikt också oftare den typen av inköp.

Diagram 4
Vilka av familjens inköp brukar du ha inflytande över?
Procent

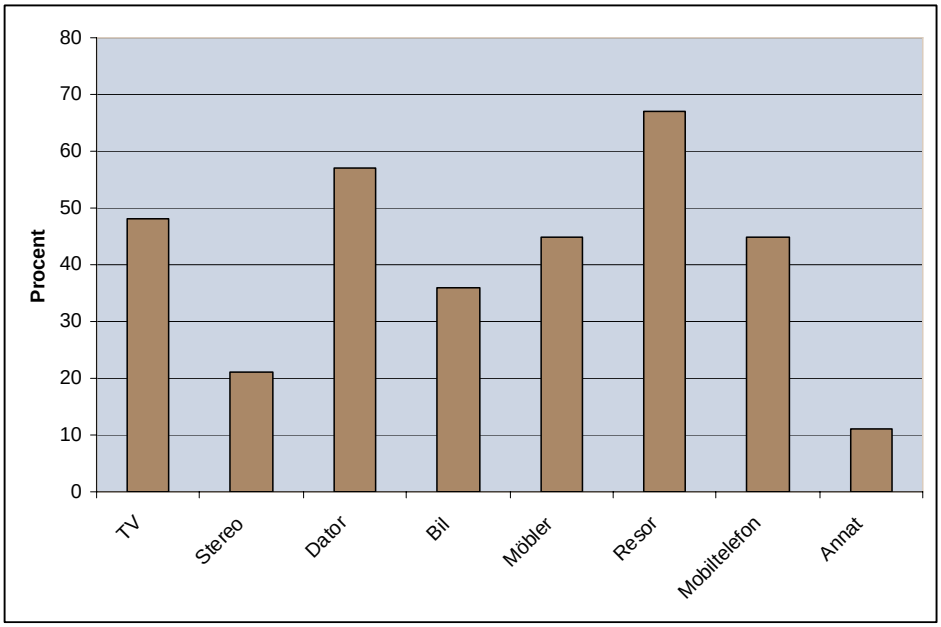

* Här har tonåringarna framför allt svarat mat, kläder, husdjur, det mesta eller ingenting.

VAD LÄGGER TONÅRINGARNA SINA PENGAR PÅ?

Kläder och skor är det som allra flest ungdomar, 72 procent, lägger pengar på. Det vanligaste är att man bara handlar vissa kläder och skor själva, men hela 25 procent av ungdomarna uppger att de handlar alla kläder och skor själva. Nästan lika vanligt är det att man handlar godis, glass eller frukt själv, följt av nöjen som bio, teater, hyrfilm eller konsert.

Jämför man tjejer och killar så är det vanligare att tjejer lägger pengar på kläder, nöjen, presenter, böcker, tidningar, hygien och smink samt restaurang och café. Killarna lägger istället oftare pengarna på hemelektronik, spel och liknande, snabbmat, öl och bensin.

Tabell 13
Inköpsmönster
Procent

	Samtliga	Tjejer	Killar
Godis, glass, frukt	71	74	68
Nöjen (t.ex. bio, teater, video, konsert)	66	**72**	61
Vissa kläder och skor	47	**57**	37
Kontantkort, mobilsamtal	45	48	43
Hygien, smink	44	**72**	15
Snabbmat	41	36	**45**
Restaurang, café	40	**52**	28
Presenter	39	**53**	26
Fest	37	39	34
Hemelektronik, spel mm	31	13	**48**
Böcker, tidningar	26	**36**	17
Alla kläder och skor	25	**30**	21
Musik	22	24	20
Sport, träning	21	18	25
Öl	16	11	**21**
Bensin	15	9	**20**
Busskort	15	17	13
Tobak	12	12	12
Annat*	7	6	8

* Här har tonåringarna uppgett bl.a. alkohol, mat, resor och sparande.

Om man tittar på hur ungdomarnas inköpsmönster ser ut beroende på om de bor i en storstad (Stockholm, Göteborg eller Malmö), i en mellanstor stad (t.ex. Örebro, Linköping), i en mindre stad (t.ex. Bollnäs, Mjölby), eller på en liten ort/på landsbygden, kan man se att ungdomarna verkar lägga sina pengar på ungefär samma saker oberoende av storleken på bostadsorten.

En skillnad man kan se är att det på små orter är vanligare att lägga pengar på kontantkort och mobilsamtal än vad det är i storstäder. Att lägga pengar på bensin är också vanligare ju mindre ort man bor på. Snabbmat och fester är det vanligast att man lägger pengar på om man bor i en mellanstor stad.

Tabell 14
Inköpsmönster efter storlek på bostadsort
Procent

	Storstad	Mellanstor stad	Mindre stad	Liten ort/på landet
Godis, glass, frukt	70	74	70	69
Nöjen (t.ex. bio, teater, video, konsert)	69	69	63	63
Vissa kläder och skor	46	51	46	45
Kontantkort, mobilsamtal	**40**	47	47	**49**
Hygien, smink	42	43	43	46
Snabbmat	42	**46**	41	**34**
Restaurang, café	43	43	38	35
Presenter	38	37	41	40
Fest	39	**40**	37	**31**
Hemelektronik, spel mm	34	29	31	28
Böcker, tidningar	30	25	22	28
Alla kläder och skor	24	24	26	28
Musik	24	23	20	22
Sport, träning	21	23	21	21
Öl	19	17	16	13
Bensin	**9**	13	17	**19**
Busskort	15	18	12	14
Tobak	13	13	13	9
Annat	9	6	8	7

Tittar man istället på hur ungdomarnas inköp ser ut mot bakgrund av hur de uppfattar familjens ekonomi, kan man se att det är betydligt vanligare att de ungdomar som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig lägger pengar på hygien och smink. Det är också vanligare att de köper alla kläder och skor själva och att de lägger egna pengar på sport, träning, busskort, snabbmat och tobak.

Bland dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket bra är det vanligare att man lägger pengar på fest och hemelektronik, spel mm.

Tabell 15
Inköpsmönster efter hur man uppfattar att familjens ekonomi är
Procent

Hur uppfattar du att din familjs ekonomi är?	Mycket dålig	Ganska dålig	Ganska bra	Mycket bra	Vet inte
Godis, glass, frukt	**62**	73	**74**	71	69
Nöjen (t.ex. bio, teater, video, konsert)	63	64	70	66	62
Vissa kläder och skor	44	46	50	49	48
Kontantkort, mobilsamtal	51	49	47	44	41
Hygien, smink	**66**	52	45	**39**	41
Snabbmat	48	42	41	41	38
Restaurang, café	42	38	42	44	38
Presenter	39	43	41	36	40
Fest	35	35	35	**43**	31
Hemelektronik, spel mm	**23**	24	28	**34**	30
Böcker, tidningar	29	26	28	26	29
Alla kläder och skor	**37**	29	26	**23**	23
Musik	19	21	24	20	23
Sport, träning	**27**	**18**	22	21	15
Öl	19	15	15	18	14
Bensin	10	15	15	17	11
Busskort	**26**	21	14	**12**	18
Tobak	18	14	10	12	11
Annat	10	8	6	7	6

Naturligtvis påverkas ungdomarnas inköp av hur gamla de är. Det är vanligare att de yngre barnen köper godis, glass, frukt, hemelektronik och spel för sina pengar. De äldre barnen lägger oftare sina pengar på nöjen, fest, kontantkort/mobilsamtal, snabbmat, restaurang, café, sport och träning, bensin, busskort, tobak och öl. Det är också vanligare att de äldre barnen står för alla klädinköp själv.

Tabell 16
Inköpsmönster efter åldersgrupp
Procent

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Godis, glass, frukt	73	74	**78**	74	74	68	**55**
Nöjen (t.ex. bio, teater, video, konsert)	**58**	62	67	66	**73**	69	69
Vissa kläder och skor	46	46	49	50	49	46	43
Kontantkort, mobilsamtal	**26**	32	39	47	56	**59**	58
Hygien, smink	40	39	40	42	46	48	51
Snabbmat	**28**	33	39	41	46	**53**	46
Restaurang, café	**24**	25	34	39	49	**54**	**54**
Presenter	33	38	37	38	42	44	42
Fest	**15**	16	22	34	46	59	**65**
Hemelektronik, spel mm	**36**	34	32	**24**	29	30	28
Böcker, tidningar	26	26	26	24	26	28	29
Alla kläder och skor	**11**	14	20	26	33	36	**39**
Musik	22	21	23	23	22	19	25
Sport, träning	**12**	18	19	19	23	27	**33**
Öl	**2**	4	7	14	20	30	**38**
Bensin	**2**	3	22	19	13	16	**27**
Busskort	**7**	8	11	15	18	23	**24**
Tobak	**1**	4	6	10	16	22	**24**
Annat	8	6	6	6	7	8	9

Hänsyn till miljön

En fjärdedel av ungdomarna uppger att de ofta tar hänsyn till miljön när de ska köpa något, medan en knapp femtedel säger att de aldrig gör det. Det är alltså fler som uppger att de ofta tar hänsyn till miljön än som uppger att de aldrig gör det. Det är något vanligare att tjejer tänker på miljön när de ska handla än att killar gör det. Men det är ingen stor skillnad mellan könen. Det är heller ingen större skillnad beroende på hur gammal man är, storleken på bostadsorten eller hur man uppfattar familjens ekonomiska situation.

Diagram 5
Brukar tanken på miljön påverka dig när du köper något?
Procent

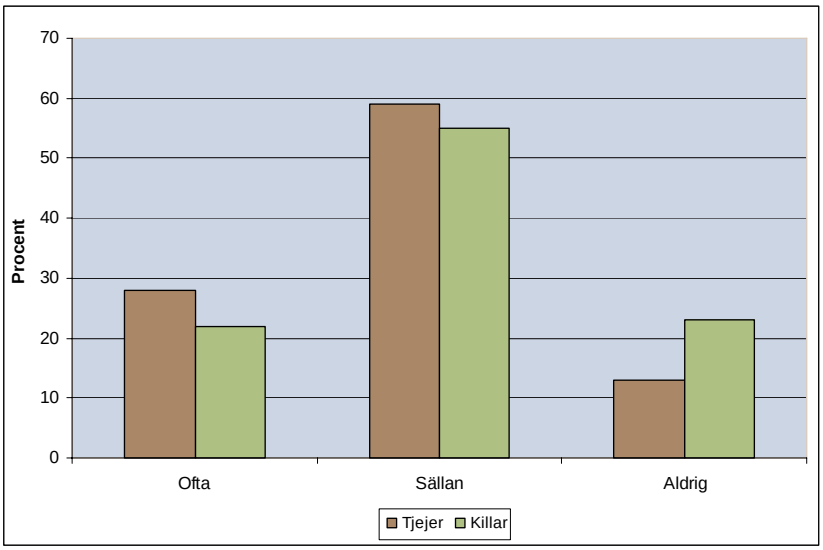

SPARANDE

Knappt en tredjedel av ungdomarna uppger att de sparar regelbundet. Det är något större andel killar, 34 procent, än tjejer, 30 procent, som sparar regelbundet. Knappt hälften av dem som sparar uppger att de har ett speciellt mål med sitt sparande. De vanligaste sparmålen är egen bostad, bil, resa eller dator. Men också mobiltelefon, musikinstrument, husdjur och kamera är vanliga sparmål.

Sex procent uppger att de avser att använda sitt sparkapital inom en månad, 19 procent inom ett år, 38 procent ännu längre fram i tiden och 38 procent uppger att de inte vet.

Det är vanligare att ungdomar som uppfattar familjens ekonomi som god sparar pengar regelbundet, än att ungdomar som uppfattar familjens ekonomi som dålig gör det. 18 procent av dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket dålig uppger att de sparar pengar regelbundet jämfört med 36 procent av dem som uppfattar familjens ekonomi som mycket god.

Sparbeloppen ökar med åldern och varierar mellan i genomsnitt drygt 200 kronor per månad för de yngsta tonåringarna upp till närmare 1 000 kronor per månad i genomsnitt för de äldsta. Killarna sparar generellt sett lite större belopp än tjejerna. Tittar man istället på sparbeloppet för medianen blir beloppen inte lika höga och skiljer sig inte heller lika mycket åt mellan tjejer och killar även om mediankillen fortfarande sparar lika mycket eller mer än mediantjejen i de flesta åldersgrupper.

Tabell 17
Sparbelopp medelvärde och median
Kronor per månad

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Samtliga, medelvärde	220	230	280	370	420	420	950
Median	100	200	200	200	300	300	300
Tjejer, medelvärde	200	180	280	280	360	370	870
Median	100	100	200	200	300	300	300
Killar, medelvärde	260	270	280	470	480	460	1040
Median	150	200	200	250	300	250	400

På frågan om hur de skulle göra om de vill köpa något dyrt som de inte har pengar till, svarade drygt hälften av tonåringarna att de skulle vänta och spara till det först, 6 procent ville låna för att kunna köpa det direkt, 25 procent skulle be föräldrarna om pengar och 13 procent skulle avstå eller välja något billigare istället. Det är vanligare att killar väntar för att spara ihop beloppet medan tjejer oftare avstår eller väljer något billigare istället.

SKULDER

Närmare 30 procent av ungdomarna har uppgett att de är skyldiga någon pengar. Det är lika stor andel som i vår undersökning för fem år sedan. Andelen som är skyldig pengar ökar med stigande ålder från 18 procent av 13-åringarna upp till 36 procent av 19-åringarna. De som lånar gör det för det mesta av en kompis, därefter följer lån av mamma. Med åldern verkar mamma bli en allt viktigare långivare. Det är betydligt vanligare att tonåringar som uppfattar familjens ekonomi som dålig har lånat pengar av någon än att tonåringar som uppfattar familjens ekonomi som god har gjort det.

Tabell 18
Andel som är skyldig någon pengar
Procent

Hur uppfattar du att din familjs ekonomi är?	Mycket dålig	Ganska dålig	Ganska bra	Mycket bra	Vet inte	Samtliga
Är skyldig pengar till:						
Mamma	15	12	10	6	11	10
Pappa	7	9	7	9	11	8
Syskon	12	7	4	4	9	5
Kompis	29	19	14	12	20	15
Annan	7	5	2	1	4	3
Inte skyldig någon pengar	57	64	73	78	65	72

Bortsett från 16-åringarna, som är skyldiga något mindre belopp än vad 15-åringarna är, ökar skulden med åldern från i genomsnitt drygt 200 kronor för 13-åringarna, upp till närmare 4 000 kronor för 19-åringarna. Att 16-åringarna lånar mindre än vad 15-åringarna gör kan bero på att de känner sig ”nyrika” eftersom många i den åldern börjar få ta hand om hela barn-/studiebidraget själva.

Det är marginellt fler tjejer som är skuldsatta än killar, 29 jämfört med 27 procent. Men de skuldsatta killarna är skyldiga betydligt högre belopp än vad tjejerna är. En 13-årig kille är i genomsnitt skyldig 310 kronor jämfört med 140 kronor för en jämnårig tjej. En 19-årig kille är i genomsnitt skyldig 5 250 kronor jämfört med 2 610 kronor för en 19-årig tjej.

Tabell 19
Skuld medelvärde och median
Kronor

Ålder	13	14	15	16	17	18	19
Samtliga, medelvärde	220	550	870	700	1 070	1 950	3 960
Median	50	150	200	200	400	500	1 570
Tjejer, medelvärde	140	520	740	600	920	1 590	2 610
Median	40	150	130	200	340	850	1 000
Killar, medelvärde	310	600	1 150	840	1 230	2 410	5 250
Median	80	160	250	320	400	500	2 450

EFTER STUDENTEN

Vi har frågat tonåringar mellan 16 och 19 år vad de helst vill göra efter studenten. Det vanligaste svaret vi fick är att man vill börja jobba inom Sverige, 30 procent. Näst vanligast är att man vill studera vidare inom Sverige, 27 procent och tredje vanligast är att man vill resa, 14 procent.

Bland tjejerna är det vanligast att man vill studera vidare inom Sverige, följt av att börja jobba inom Sverige och att resa. Killarna vill helst börja jobba inom Sverige följt av studera vidare inom Sverige och att göra värn-/civilplikt. Tjejerna är mer intresserade av att bege sig utomlands än vad killarna är, oavsett om det gäller att studera utomlands, arbeta eller bara resa runt.

Diagram 6
Vad ungdomar mellan 16 och 19 år helst vill göra efter studenten
Procent

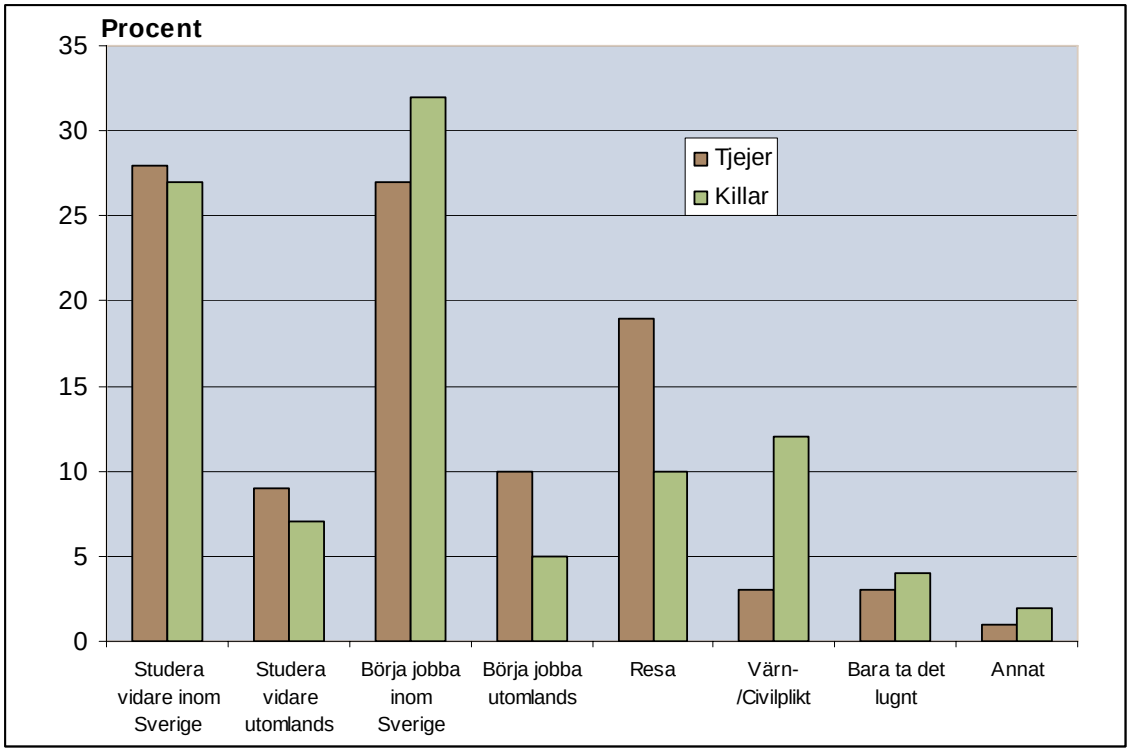

OM UNDERSÖKNINGEN

Hur ser tonåringarnas ekonomi ut? För att få reda på hur ungdomarna själva ser på sin ekonomi har vi vänt oss direkt till dem. Undersökningen har skett, i samarbete med Cosmos Communications/Ungdomsbarometern, genom en webbenkät med dels urval för att få representativt stora grupper avseende kön och ålder, dels allmän inbjudan via Swedbanks webb och via några skolor runt om i landet.

Totalt har vi fått in 3 357 svar. Det bearbetade materialet baseras på följande ålders-, köns- och geografiska fördelning:

Drygt hälften, 54 procent, av de svarande är tjejer och 46 procent är killar. Även åldermässigt är svaren jämnt fördelade mellan åldrarna 13 till 19 år med ca 14 procent av svaren inom respektive årskull.

Tabell 20
Fördelningen tjejer respektive killar i olika åldersgrupper
Antal

Ålder	13	14	15	16	17	18	19	Summa	Andel, %
Tjejer	150	214	389	377	335	219	125	1 809	54
Killar	119	169	250	330	339	219	122	1 548	46
Samtliga	269	383	639	707	674	438	247	3 357	100

Geografisk är svaren fördelade så att 45 procent kommer från Götaland, 45 procent från Svealand och 10 procent från Norrland.

Tabell 21
Geografisk fördelning
Antal

Ålder	13	14	15	16	17	18	19	Summa	Andel, %
Götaland	114	173	281	298	304	218	112	1500	45
Svealand	131	170	302	337	293	174	109	1516	45
Norrland	24	40	56	72	77	46	26	341	10
Samtliga	269	383	639	707	674	438	247	3357	100